

כרת ואין תשפא

302

1 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאַתָּה יִשְׁמָעֵנִי פְרַעְיָה וְאַתָּה עָרַל יִפְתָּהֶם - How then will Pharaoh hearken to me, seeing that I am of closed lips? Earlier, at the burning bush, Moses argued that he was heavy of tongue. Why did he seem to repeat the same argument here? This question is addressed by the Zohar: Moses was then in the grade of "voice," and the grade of "utterance" was in exile. Hence, he said, "How shall Pharaoh hear me, seeing that my 'utterance' is in bondage to him. I being only 'voice' and lacking 'utterance?'" Therefore, God joined with him Aaron, who was "utterance" without "voice." When Moses came, the voice appeared, but it was "a voice without speech." This lasted until Israel approached Mount Sinai to receive the Torah. Then the voice was united with the utterance, and the word was spoken, as it says, And the Lord spoke all these words (20:1).

1
אמר
היה

11 Bondage is identified with the absence of both word and meaningful sound, with total silence. Redemption begins with finding sound while the word is still absent. Finally, with the finding of both sound and word, redemption attains its full realization.

16 Before Moses came there was not even a single sound. No complaint was lodged, no cry uttered. The men kept quiet when they were mercilessly tortured by the slave drivers. Torture was taken for granted. They thought this was the way it had to be. The pain did not precipitate suffering; they were unaware of any need. When Moses came, the sound, or the voice, came into being. Moses, by defending the helpless Jew, restored sensitivity to the dull slaves. Suddenly they realized that all this pain, anguish, humiliation and cruelty, all the greed and intolerance of man vis-à-vis his fellow man, is evil. This realization brought in its wake not only sharp pain but a sense of suffering as well. With suffering came loud protest, the cry, the unuttered question, the wordless demand for justice and retribution. The dead silence of non-existence was gone; the voice of human existence was now heard.

24 Why hadn't they cried before Moses acted? Why were they silent during the many years of slavery that preceded Moses' appearance? They had lacked the need-awareness and therefore experienced no need, whether for freedom, for dignity, or for painless existence. They did not rebel against reality; they lacked the tension that engenders suffering and distress. The voice was restored to them at the very instant they emotionally discovered their need-awareness and became sensitive to pain in a human fashion. Moses' protest precipitated this change.

31 Even Moses, the Zohar emphasizes, who helped the people move from the silent periphery to the great center, did not acquire the word until he and the people reached Mount Sinai. Although Moses had the existential awareness of need, he had not yet discovered the logos of need which would, in turn, have endowed him with the charisma of speech. When the Almighty advised him that he had been chosen to be the redeemer of the people, Moses argued and was reluctant to accept the mission because the word was not yet given to him; therefore, he was slow of speech.

36 Though Moses had protested—he had killed the tyrant, rebuked the wicked Jew—he lacked the logical understanding of the teleology of the galus experience, as well as firm faith in the destiny of the slave-community. He did not believe that those slaves would ever be liberated. Hence, while Moses, and with him the whole community, had already broken out of their silence, they had yet to find the word. Only at Sinai was the logos, both as word and as knowledge, revealed to him. He finally understood the covenantal past and beheld the vision of a great future whose realization was dependent upon him. (Redemption, Prayer and Talmud Torah, p. 50-51)

24
31
36

ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך א-להים לפרעה ואהרן אחיך יהי נביאך (א:ז)

1 ברש"י שופט ורודה לרדותו במכות יסורים עכ"ל ובגמרא (שבת ל.) איתא כשבנה שלמה את בית המקדש בקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים דבקו שערים זה בזה אמר שלמה כ"ד רננות ולא נענה פתח ואמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד והטו בתרי' למיבלעי' אמרו מי הוא זה מלך הכבוד אמר להו ה' עוזו וגבורו ואמר שאו שערים ראשיכם וכו' עיי"ש בגמרא דלא נענה עד שאמר אל תשיב פני משיחך היינו בזכות דוד ע"כ ועיין כאן במדרש (פרשה ח:א) דהסביר למה קרא שלמה את הקב"ה מלך הכבוד וכאן דמלך בשר ודם אין רוכבין על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין לובשין לבושו וכו' וכו' ולבסוף אין נקראין בשמו והקב"ה קרא למשה בשמו שנאמר ראה נתתיך אלהים לפרעה א"ל הקב"ה למשה פרעה הרשע עשה עצמו אלוה שנאמר לי יאורי ואני עשיתיני לפיכך יראה אותך ויאמר שזה אלוה עכ"ל. והעולה מזה דאע"פ שמתחלה חשבו דכשאמר שלמה ויבא מלך הכבוד אמר על עצמו שהוא מלך הכבוד וע"כ רצו להורגו וגילה להם דכוונתו היתה להודיע פירוש מלך הכבוד דאינו מי שרועה כבוד מאחרים דזה אינו מלך אלא להיפך הוא תלוי באחרים וצריך להחניף אותם כדי לקבל הכבוד שהוא דורש אבל פירוש של מלך הכבוד הוא דמי שמחלק כבוד לאחרים

2
שם ה' ה' ה'

1

וע"כ הקב"ה הוא מלך הכבוד שהוא מושל על הכבוד לתתו לאחרים ולכן נתן למשה אותו הכח של אלהים להיות שולט ומושל על פרעה וזהו פירוש השם אלהים השייך לו והעולה מזה דנאמרו דברים אלו לא רק על מלך הכבוד אלא על כל אחד ואחד דמי שהוא משגר כבוד לאחרים שייך לומר עליו שהוא מושל על הכבוד ומי שהוא מחפש ומשתוקק לכבוד מאחרים הוא באמת עבד של כבוד. וק"ל.

3

2

4

5

5

6

ד. העתירו אל כ. ללך לך לא פנה ואל אל ביתו
 נמנה וז כמו שפנה נמנה כהם בלא גם את זה הראוהו
 תעומתי כי עשו גם כהם. אכן פיו ענה בו טעם הרגשו בו וכל
 פיואל זה שהרגש וקרא למשה להפלה בעדו. כי לא היה מחפץ
 אלא בשליחות מוח נפלו עליו. חס סדר מכותיו, ראשונה מכת דם
 לא היה לו צב סכנת מות, ומים למאו מלאו לו סכנות היאר
 או היה קונה משהאל לז לא מרגש מנחה: ב' מכת לפדע היו
 זו שני דברים הם הרעשה סקול והשני שבו נכנסים צמחים
 דכתיב (ז' כ"ט) וצב וצמח ועלו הצפרדעים, וזהב ז' מכה
 כגוף וזו חדם צמות צמיו, זה אור פרעה אל משה וגו' ויסר
 הצפרדעים ממני (טו) פ' מתוך בני משו וגו': ג' מכת כוים
 כי כגם שילמד לאל אכן שם סכנת מוח הצפרדעים שחנקו בני
 משו וז' ותפשו ערפם, וזה כגם שידע כי (הוא) אלצה חלבים
 הוא והעידו התעומים כי אינם יולים עשות חט"כ ויחזק לב
 וגו': ד' מכת ערוב אימיה שן צמחה שלח כ' זו צמחה ויירא
 עד מאוד ותיקף שלח אחריכם ואמר (פסוק כ"ח) לכו זכחו וגו'
 חזי שלח וגו' העתירו בעדי: ד' מכת דבר לז שחיה צמקה
 לז כגם כי שלח וראה מקנה ישראל ולא מוח ח' חט"כ לא שח
 לז לזקק רחמים: ז' מכת שחן לז שלח היה זו סכנה גם אפשר
 שחכבד צמחה זו מנחה שלח חזיר כ' צפרדע כי גם זו היה שחן
 ולא אמר אלא (טו י"ח) כי היה בשחן צמחים וכל מלחים
 לז לא כקם מנחה להפלה בעדו: ז' מכת צר לז שחטים כ'
 משמים ונתן קולות ואש מן השמים ופלה עליכם אימיה ופחד
 שיעשה לכם כמהפכת סדום ועמורק ופחד ורוב (יערס) לזבו ואמר
 (טו כ"ז) כי הצדיק וגו' העתירו אל כ' וגו': ח' מכת הארבה
 פיו ענה בו כי מה שהרגש הוא לז שירא יראה מוח (טו) דכתיב
 (י"ז י"ז) ויסר מעלי רק את המוח הזה: ט' מכת חשך לא ראו
 לו שזיקק מנחה להפלה (קו), ואולי כי בני ימים ראשונים היה
 מליק טששיות ופסוח גדולת ויאר ח' חשך ובני ימים שניים
 שחיה חשך ממשש ולא קמו איש מתחתיו לא היה מלחות לו שילך
 חדם לקרא למשה כי לא קמו איש מתחתיו, ואמר ששלמו צמח ימי
 אפילה (ש"ר י"ז) חכך וימד שלח אחר משה ואמר אליו שלכו
 חלה שיתנו צמחן מכה שיחזרו ולא קבל משה, ולז שגבר פסקה
 המכה לא הוצרך לומר לו להפלה:

1 (ג) ואני אקשה את לב פרעה.
 רבים תמהו. והלא אל אמונה ואין עול, ואיך
 ענש את פרעה אחרי אשר לקח ממנו את
 הבחירה? ולי נחא. שלא לקח ממנו את
 הבחירה, אלא הקשה את לבו ולקח ממנו
 את ההשפעה שעשו עליו ההתראות
 והמכות, והועמד על בחירתו התפשית.
 כמו שהי' טרם שהתרו בו או הכו אותו.
 והלא אמרו, בן נח נהרג בלא התראה
 (שהרי רק ז' מצות נאמרו להם ועליו
 1) ללמוד ולזכור אותם תמיד. כן ידוע
 ההסבר של הרמב"ם בגט מעושה.
 שהמכות מסירות רק את הכפיה של היצר,
 שמסית את המגרש, שלא ישמע לדברי
 חכמים ואחרי הסרת הכפי', מתגלה הרצון
 2) הפנימי שלו, והוא מגרש מרצונו. כן הי'
 מכביד ה' את לב פרעה ומסלק ממנו רק
 את ההשפעה של המכות והי' מעמיד את
 פרעה על רצונו האמיתי, שלא לשלוח את
 ישראל. וההתראות והמכות באו כדי
 3) לפרסם את שם ה' בעולם.

1 (ז) כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה'. לשון זה נאמר במכה ראשונה של סדר
 דצ"ך, וכן במכה ראשונה של סדר עד"ש נאמר למען תדע כי אני ה' בקרב
 הארץ וכן במכה ראשונה של סדר באח"ב נאמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ.
 גם מהר"א נתעורר ע"ז ופירש שפרעה היה חולק על ג' דברים. האחד הוא מציאת
 השי"ת, כי כחש בה' ויאמר לא הוא (ירמיה ה"ב). ולא ידעתי את ה' (שמות ה"ב). על כן
 6 נאמר במכה ראשונה בזאת תדע כי אני ה'. השנייה, שהיה חולק לומר אם תמצא
 לומר שיש אלוה במצא מ"מ אינו משגיח בשפלים, על זה נאמר כי אני ה' בקרב
 הארץ, השלישית הוא, שהיה חולק על יכולת השי" לומר שאינו יכול לשנות הטבע
 כלל, על זה אמר כי אין כמוני בכל הארץ, כלומר יכול לפעול כחפצו.

ואומר אני להוסיף ביאור על דבריו, להבנים כל ג' מכות תחת סוג אחד, כי ג' מכות
 ראשונים באו לאמת מציאת השי" לפי שהמצרים אמרו שהיאור הוא אלהיהם
 אין עוד מלבדו, ע"כ עשה ה' שפטים באלהיהם להורות שיש גבוה מעל כל גבוה, וכן
 מסיק בב"ר (פ"ט) הרשעים מתקיימים על אלהיהם שנאמר והנה עומד על היאור ש"מ
 שחשבוהו לאלהות, ע"כ נאמר במכת היאור בזאת תדע כי אני ה' וגו'. ובענין
 הצפרדעים ששרץ היאור הורה שגם היאור ישרוך דברים המאמתים מציאות השי",
 7 כי פרעה היה מחלל השם ואמר לא ידעתי את ה'. ע"כ הודיע היאור כי ראוי
 לקדש השם, כי הצפרדעים קדשו השם ברבים כראיתא (פסחים ג:). שחנניא מישאל

6

7

8

2

ועזריה מסרו נפשם על קידוש השם ולמדו קל ותומר מצפרדעים שעלו בתנורים, ולפיכך לא מתו אותם שבתנורים כדמסיק בילקוט פרשה זו ובכנים נאמר אצבע אלהים הוא. הרי שבמכה זו גם החרטומים הודו והמליכו שמו ית', לומר שמכה זו ממנו ית' והודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

ובסדר עד"ש נרמו, כי הוא יתברך משגיח למטה בכל פרטי האישים, להוציא מלב האומרים שאין הקב"ה משגיח כי אם על כללות המין ולא בפרטות על כל דרכי איש, ולפי דבריהם הכל נכנס בערבוביא כי אין הבדל בין איש לחבירו ובין עובד אלהים לאשר לא עבדו, ע"כ בא עליהם הערב בערבוביא, וכתוב והפלתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות שם ערוב. וזה מופת הותך שיש הבדל בין צדיק לרשע ושהקב"ה משגיח על כל פרטי האישים, לכך נאמר שם למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ. לומר שהשגחתי הפרטית גם בתחתונים. וכן במכת הדבר כתיב והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים. והיינו מצד השגחתו יתברך הפרטית. וכן בשחין שהיה האבק פורח בכל ארץ מצרים, ואעפ"כ הבריל בין ישראל למצרים, לפיכך לא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה, ר"ל שלא יכלו לעמוד בויכוח שהיה להם עם משה מפני השחין, כי לכל מכה נתנו סבה חוץ לזו שלא יכלו לתת סבה, כי כל המכות באו בפעם אחת על כל מצרים והחרטומים היו בכלל המכה, אבל מכת השחין בא תחילה על החרטומים ואח"כ על כל מצרים, שנאמר כי היה השחין בחרטומים ובכל מצרים. ע"כ לא יכלו לעמוד בויכוח, כי טען משה עליהם שחטאם גרם להם שלקן תחילה, לפי שעד הנה גרמו החרטומים קישוי לב פרעה בלהטיהם וכזביהם.

(7) פ

בסדר באח"כ פירש מהרי"א, שבאו לאמת יכולת הש"י. ולי נראה שפרעה טען שתי רשויות הם, ע"כ נאמר במכה ראשונה של סדר באח"כ למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ. רוצה לומר אין עוד מלבדו ית' איזו רשות אחר, מכלל שפרעה טען שיש עוד אלוה אחר ונראין הדברים שטען זה על מזל טלה והשמש, כי מצינו ששלשה מכות היו מונעים אור השמש והמזלות, כי ברדת הברד מסתמא היו השמים מתקדרים בעבים עד שלא יכלו לראות השמש כל זמן ירידת הברד, ובמכת הארבה כתיב ויכס את עין הארץ. היינו השמש כי היא עין הארץ, לפיכך ותחשך הארץ. וכן במכת החושך, וכן מכת בכורות בלילה, וכל זה ראייה שטען פרעה על השמש ומזל טלה שכחם גם כן גדול, ע"כ נאמר בברד אשר לא היה כמוהו, וכן בארבה נאמר לפניו לא היה ארבה כמוהו, וכל זה מופת למאמר כי אין כמוני בכל הארץ. וכל שכן מכת בכורים שהוא סימן להכנעת מזל טלה בכור לכל המזלות, ודבר זה מחוור יותר מן פי מהרי"א, ולשון הכתוב מוכיח האומר כי אין כמוני.

ל

ל

ל

הכרת הטוב

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל אֲהֲרֹן קַח מַטֵּה וְנָטַח יָדְךָ עַל מֵימֵי מִצְרַיִם עַל נְהַרְתָּם עַל יְאֻרֵיהֶם" וַגו' (ז. יט)

"לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן". (רש"י)
 "לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול ולקה על ידי אהרן". (רש"י ח, יב)

ההבנה הפשוטה בעניין הכרת הטוב היא, להחזיר טובה תחת טובה, ולא רעה תחת טובה. ותמוה, שהרי היאור אינו בעל רגש, ולא יסבול מאומה אם יכו בו, ומדוע לא צווה ה' את משה להכות בו?

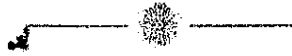
אלא מבואר כאן, שעניין הכרת הטוב הוא מעלה בנפש האדם, שמכיר

טובה ממי שקיבלה, לא משום שהמיטיב זקוק לטובתו של מקבל הטובה, אלא שבעל נפש טובה, נדרש לעשות טובה בעד הטובה.

לעומת זאת, מי שהוא כפוי טובה, ומשלם רעה תחת טובה, כיון שאינו מכיר בטובה שקיבל, הרי זה פגם בנפש!

(8) כ

לפי זה מובן, ששייך ענין הכרת הטוב גם כלפי דומם, כי אף על פי שאין הדומם מרגיש אם עושים לו טובה או רעה, מכל מקום האדם עצמו שמכיר בטובה שנעשתה עמו, אינו יכול לגמול רעה תחת טובה.

(9)

בענין זה של הכרת הטוב מקשה רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בספרו "אבן האזל" (בהקדמה לקדשים ח"ב), על הנאמר בתהלים (ל, א-א) "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד. ארוממך ה' כי דיליתני וגו'. ה' אלוקי שועתי אליך ותרפאני", מה הקשר בין חנוכת בית המקדש, לכל הצרות שהיו לדוד ונושע מהם?

וביאר, שכאשר אדם זוכה לאיזו טובה או מעלה, כגון לבנות את בית המקדש, ומודה על כך לה' יתברך, עליו להודות לא רק על טובה זו, אלא על כל השתלשלות חסדי ה' שעשה עמו בעבר ועד היום הזה, ורק באופן זה יוצא ידי חובת הודאה בשלימות.

מוצאים אנו יסוד זה בענין מקרא ביכורים, שפירש רש"י על הפסוק (דברים כ, ה) "וענית ואמרת ארמי אובד אבי", "מזכיר חסדי המקום, ארמי אובד אבי, לבן ביקש לעקור את הכל". והתמיהה רבה היא, מה הקשר בין לבן הארמי למצוות ביכורים?

התשובה היא, שאין די לאדם בכך שהוא מודה על החסד שקיבל בהווה, אלא עליו להכיר טובה על כל חסדי העבר שגרמו לו לקבל את החסד

הנוכחי. וכן אנו אומרים בהגדה בליל הסדר, "מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו", ומזה מגיעים לספר גם על נס יציאת מצרים. וכן בברכת המזון בברכת "נודה לך", מזכירים את הארץ הטובה ואת יציאת מצרים, הרי שהודאה על כזית לחם צריכה להביא להודאה על יציאת מצרים, ועל חסדי ה' עמנו בעבר.

"הנני נותן לנבוכדראצר...את ארץ מצרים" (כט, יט)

לקראת סוף ימי בית ראשון התרחש באזורנו מאורע בעל חשיבות עולמית. האימפריה הגדולה של מצרים, ששלטה בכיפה במשך מאות שנים, קרסה ונפלה. ההגמוניה עברה לממלכות הצפון, בתחילה לאשור ולאחר מכן לבבל¹. הרקע לנבואת יחזקאל בפרקנו, הוא ניצחונו של נבוכדראצר השני, מלך בבל, על פרעה נכה השני בקרב על כרכמיש בשנת 605 לפני ספירתם, ובכך הושם קץ לשלטון המצרי הממשי באזורי ארץ ישראל וסוריה¹⁸.

מאורע זה השפיע, ללא צל של ספק, על העולם כולו, והיה לשיחת היום. הוא גרר שפע של תגובות בכל אמצעי התקשורת. אנשי צבא, פוליטיקאים, סוציולוגים, פסיכולוגים, כלכלנים, ניתוח, פירוש, הסבירו והגו מלל על הסיבות למעבר ההגמוניה העולמית צפונה, וניבאו את הצפוי לעולם החדש שאחרי המהפך.

בהפטרת השבוע, מנתח יחזקאל הנביא את ההתרחשות הגלובלית הענקית הזו בעיניים מיוחדות של איש אמונה, המביט על כל מה שקורה מבעד למשקפי האמונה בידיעה ש"כל פעל ה' - למענהו" (משלי טז, ד). נכון

(10)

כך
י"ג
ל' 6

שאפשר לנתח כל אירוע ולהסבירו במישורים מדעיים שונים, אבל אלו רק הסברים טבעיים שמעל פני השטח; ברם המניע של תהליכים, מהפכים ומהפכות בחיי הפרט והכלל הוא השגחה א-לוהית, הבוחנת ומכוונת את כל ההסטוריה במגמה הרוחנית "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתו יצרתו אף

עשיתיו" (ישעיהו מג, ז)¹⁹.

כך מעיד הכתוב על אירועי דור הפלגה: "בהנחה עליון גוים בהפרידו בני אדם, יצב גבולות עמים למספר בני ישראל" (דברים לב, ח), ופירש רש"י: "יצב גבולות עמים - קיימם ולא אבדם, בשביל מספר בני ישראל"²⁰.

על המלחמה הגדולה שבין עמון ומואב לבין סיחון דרשו חז"ל: "ליתי סיחון ליפוק ממואב, וליתי ישראל וליפקו מסיחון, והיינו דאמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסיחון" (חולין ס, ע"ב). מתברר שכל המלחמה הנזכרת שבה ניצח סיחון את עמון ומואב, לא באה אלא כדי לאפשר לבני ישראל לרשת את ארצם, שהרי נאסר עליהם להילחם ישירות בעמון ומואב. האם חשב סיחון בשיאן של חגיגות ניצחונו על שתי הממלכות, על המטרה הא-לוהית של ניצחונותיו? גם האירוע שהוא נושא הפטרתנו - ניצחון בבל על מצרים וסיום ההגמוניה הדרומית של העולם כולו - לא בא אלא "לסגור חשבון" רוחני של הקב"ה עם שני העמים הללו בעקבות יחסם לעם ישראל. יחזקאל מתייחס לשני הצדדים של המטבע, הן לתבוסת מצרים והן לניצחון בבל.

א. תבוסת מצרים. תבוסת מצרים באה כעונש על גאונותם, כפי שפורט בהרחבה בעיונים הקודמים להפטרנו²¹; אבל יחזקאל מוסיף נימוק הקשור ישירות לעם ישראל: "וידעו כל יושבי מצרים כי אני ה' יען היותם משענת קנה לבית ישראל" (כט, ז). העוצמה המדומה של מצרים העבירה את ישראל על דתם ודעתם. במקום לבטוח בה' בטח העם בקנה הרצוף מצרים, בניגוד לאזהרות הנביאים²². יחזקאל אומר בפירוש שעונשה של מצרים, שתהיה

ממלכה שפלה, בא לה כדי ש"לא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון פננותם אחריהם, וידעו כי אני ה'" (כט, טז).

ב. ניצחון בבל. נבוכדראצר וחיליו בבל תלו, מן הסתם, את הסיבה לניצחונם על מצרים בכוחם ובעוצם ידם. פרשנים צבאיים של אותה תקופה והסטוריונים במשך מהלך ההסטוריה יוסיפו לכך בודאי גם את חולשתה והתפוררותה של האימפריה הזקנה. תפיסתו של יחזקאל את הסיבה האמיתית לניצחון בבל שונה: "בן אדם, נבוכדראצר מלך בבל העביד את חילו עבודה גדולה אל צור. כל ראש מוקרח וכל כתף מרוטה ושכר לא היה לו ולחילו מצור על העבודה אשר עבד עליה. לכן כה אמר ה' א-לוהים הנני נותן לנבוכדראצר מלך בבל את ארץ מצרים" (כט, יח-ט).

חשובנו של הקב"ה עם צור מפורט בפרק כ"ו, והוא קשור ליחסה הקשה לירושלים. ה' ייעד את הבבלים לקחת את נקמתו מצור. הם קיימו את השליחות בלא לדעת שהם משמשים כלי ביד ה', על כן רוצה ה' לשלם את שכרם "פעולתו אשר עבד בה נתתי לו את ארץ מצרים" (כט, כ), שממילא הגיעה זמנה לפרוש מבמת האימפריות העולמיות. וכך מתברר שהמהפך העולמי, המאורע האחד על שני פניו, ניצחון בבל ותבוסת מצרים, הוא תוצאה של חשבון "רוחני" של ה' בהנהגת העולם כולו עבור עמו.

בהשלכה לימינו: האם ייתכן שגם המאורעות העולמיים ששינו את פני ההסטוריה ביובל האחרון באו רק למען עם ישראל? האם ייתכן שמלחמת העולם השנייה היתה רק הקדמה להקמת המדינה? האם הוקם האו"ם רק כדי להכריז על מדינת ישראל? האם נפלה האימפריה הסובייטית רק כדי שיעלו ארצה למעלה ממליון איש? האם קרסו המגדלים בניו יורק ורגשו גוים במלחמה העולמית נגד הטרור, רק כדי שיובנו ויוצדקו גם כמה ממהלכיה של מדינת ישראל במלחמתה בטרור המכוון נגדה??